

JOS VAN MANEN
PIETERS

Dromen
sterven niet

FAMILIEROMAN

Jos van Manen Pieters

Dromen sterven niet

Uitgeverij Zomer & Keuning

HOOFDSTUK 1

De employé van het detectivebureau is nog jong, en kennelijk ambitieus.

De oude dame die hem ontboden heeft, blijft even stilstaan om hem te kunnen observeren, een moment slechts, dat ligt tussen het ogenblik waarop ze de lift verlaat en het ogenblik waarop ze zich in beweging zet om de ruime lounge van het hotel door te lopen teneinde zich bij hem te voegen.

Het is er stil op dit uur van de dag; de jongeman is – behalve de onpersoonlijke figuur achter de balie – de enige aanwezige.

Er is iets in zijn manier van wachten, schoon moeilijk te benoemen, wat ongeduld verraadt.

De vrouw herkent dat ongeduld intuïtief, omdat ze zelf het grootste deel van haar lange leven op gelijke wijze wachtend doorbracht. Geenszins passief, maar jagend naar een steeds veranderend doel, ongeduldig en onbevredigd, omdat wat bereikt en veroverd werd altijd beneden de maat van haar slechts halfbewuste verwachtingen bleef.

Zij kijkt op het horloge dat haar blauwgeaderde pols siert en stelt vast, dat ze zich in strijd met haar gewoonten tenminste tien minuten heeft verlaat.

‘Ik ben Mrs. Simpson,’ zegt ze tegen de blonde jongen, die is gaan staan zodra hij haar opmerkte, ‘en ik mag aannemen dat u de meneer Helderling bent die men beloofde mij te sturen.’

‘Inderdaad, mevrouw. Ik sta geheel tot uw beschikking.’

Hanna Simpson beluistert met enig wantrouwen de ironische ondertoon in zijn stem en vraagt zich onwillekeurig af wat er mis geweest kan zijn met haar formulering. Staat het

deze knaap met zijn energiek voorkomen niet aan dat hij vooralsnog door een ander naar diens believen gestuurd kan worden?

Troost je, mijn jongen, denkt ze geamuseerd, iemand als jij zal gauw genoeg zelfstandig zijn.

De jongeman bevalt haar, niet het minst om de bedwongen levensdrift die ze in hem raadt. In stilte vergelijkt ze hem met een renpaard dat staat te trappelen om weg te komen, en het spijt haar bijna dat ze hem geen interessanter opdracht verschaffen kan.

‘Well,’ zegt ze ten slotte, opnieuw een vluchtige blik op het horloge werpend, ‘ik constateer dat u punctueler bent geweest dan ik. Gaat u weer zitten, en laten we ter zake komen.’

Ze laat dit verkapte excuus voor haar te-laat-komen vergezeld gaan van een innemend glimlachje, dat haar verslaptte mond op een verrassende manier verjongt. Dan keert ze zich half om en wenkt met een klein, bevelend gebaar de receptionist: ‘Kunt u ervoor zorgen dat wij hier koffie geserveerd krijgen? Kunt u? Well, regelt u dat dan even.’

De jeugdige Helderling vermaakt zich inwendig met het Nederlands dat zijn opdrachtgeefster spreekt, een Nederlands waarin ieder woord weliswaar op zijn plaats staat, maar dat met een typisch Amerikaans sausje is overgoten. Speciaal dat sappige ‘well’ is een duidelijk visitekaartje.

Terwijl de koffie voor hen wordt neergezet, neemt hij haar heimelijk op: een kwieke oude vrouw, die ondanks haar kwiekheid iets zeer vermoeids in haar wezen heeft, alsof het leven haar boven haar vermogen heeft voortgejaagd; gekleed met een zekere bescheiden chic, maar naar zijn persoonlijke smaak wat al te goed in de verf voor iemand van haar leeftijd. Maar dat zal in Amerika, waar zij vandaan schijnt te komen, wel tot de bon-ton behoren.

‘Ik heb een paar inlichtingen nodig,’ vertelt Mrs. Simpson hem even later van achter haar koffie, ‘maar u hoeft niet overdreven geheimzinnig te werk te gaan om die te verkrij-

gen; het gaat om een zaak die het daglicht heel goed verdragen kan. Ik zou er evengoed zelf op af kunnen gaan om te weten te komen wat ik weten wil, maar ik ben een oude vrouw, en ik wil mijn krachten sparen. Daarom heb ik mij met uw bureau in verbinding gesteld. Ik zal u in een paar woorden vertellen waar het om gaat.

Zevenenveertig jaar geleden verliet ik dit land, in onmin met mijn familie, en pas eergisteren ben ik er voor het eerst weer binnengekomen. Dat ik de taal na al die jaren nog redelijk spreek, dank ik aan het feit dat ik in de Verenigde Staten op verschillende plaatsen vriendschappelijke betrekkingen onderhield met Hollandse emigrantenfamilies. Maar dat kan u nauwelijks interesseren.

Toen ik destijds vertrok, was mijn broer, Matthias Berger, afgezien van mijn vader en moeder, mijn enige familielid. Hij was nog niet zo lang getrouwd met ene Lucie Boerma, en ze hadden een zoontje van een jaar of twee.

Nadat mijn ouders overleden waren, heb ik geen enkel contact meer gehad met mijn broer. Maar nu ik terug ben, wil ik weten of hij en zijn vrouw nog in leven zijn, wat er van hun zoon geworden is en of er later nog meer kinderen uit hun huwelijk zijn geboren.

De jongen heette Hugo, Hugo Johannes, als ik mij wel herinner. Het adres waarop ze destijds woonden heb ik voor u opgeschreven.

Ik ben van plan mijn familie, als ik die inderdaad mocht blijken te hebben, binnenkort op te zoeken, meneer Heldering.

Maar eerst wil ik hun omstandigheden kennen, zo grondig mogelijk, en iets van hun persoonlijkheid weten, om mijn houding tegenover hen te kunnen bepalen. Denkt u dat u met deze gegevens iets beginnen kunt?’

‘Dat moet niet zo moeilijk zijn,’ antwoordt de ander onbekommerd.

Hij kijkt even vluchtig de aantekeningen door die hij tijdens haar verhaal maakte en stelt nog een enkele zakelijke

vraag over geboorteplaatsen en -data, om die gegevens aan te vullen.

Een paar dagen later zit hij opnieuw tegenover de oude dame, ditmaal om het rapport toe te lichten dat hij over zijn bevindingen schreef.

Na lezing van dat rapport heeft zij onverwijld het bureau gebeld en hem gevraagd de lunch met haar te gebruiken in het restaurant van het hotel waar ze logeert. Enigszins verrast heeft hij de invitatie aangenomen.

Is dit een goed of een veeg teken? Moet hij dit etentje als een bedankje zien of zal hij gekapitteld worden omdat Mrs. America niet tevreden is over de resultaten van zijn nasporingen?

Hij weet het niet, maar van nature optimistisch, besluit hij de dingen maar over zich heen te laten komen.

Wat Hanna Simpson betreft, zij betrapt zich erop dat het haar oprecht plezier doet weer eens gezelschap te hebben tijdens het eten, iemand met wie ze van gedachten kan wisselen, na al die eenzame maaltijden aan veel te grote, veel te lege tafels.

De gezonde eetlust van de jeugdige detective, die niet ouder dan vijftig jaar kan zijn, maakt haar bijna afgunstig. Ze converseert wat over onbelangrijke aangelegenheden alvorens tot de zaak te komen die haar bezighoudt, en Wim Helderling, zich bewust van zijn positie, hoedt zich er wel voor zelf de koe bij de horens te vatten.

Op een gegeven moment echter verbaast zij hem met de opmerking: 'U zou wel een kleinzoon van mij kunnen wèzen.'

'Wat leeftijd aangaat, bedoelt u?'

'Dat ook. Maar u schijnt zo geladen. Met energie en levensdrift, meen ik. Zo placht ik vroeger ook te zijn.'

'Zo bent u nóg, dunkt mij,' zegt de ander openhartig.

Weer maakt dat speciale glimlachje haar doorleefde gezicht jaren jonger.

‘Thank you, boy,’ zegt ze simpelweg, zichzelf voor even vergetend.

En nu durft de jongen tegenover haar het ineens wél te vragen: ‘Was u niet tevreden met mijn rapport, dat u mij terug liet komen, Mrs. Simpson?’

Zij knikt hem geruststellend toe.

‘Dat rapport was wel goed; er stonden een heleboel gegevens in. Maar het was zo nuchter. Ik wil dat u er kleur aan geeft. Ik wil dat u me méér vertelt dan feiten. Hebt u ze met eigen ogen gezien: mijn neef Hugo, zijn vrouw, zijn twee jongens, zijn dochter? Haar ook? Ik wil alles van ze weten, ook uw persoonlijke indruk, juist uw persoonlijke indruk!’

Ze neemt de papieren uit haar handtas, een overbodig gebaar, want ze wéét wat erop te lezen valt, al heeft ze zich de data en adressen nog niet eigen gemaakt.

Matthias Berger, overleden dan en dan, begraven daar en daar, Lucia Berger-Boerma, sinds die en die datum wonend in een verpleeginrichting, lijdend aan een ongeneeslijke ziekte, momenteel in een coma verkerend in het plaatselijke ziekenhuis. Matthias en Lucie, respectievelijk dood en ten dode opgeschreven, niemand achterlatend dan die ene zoon.

Het heeft haar even geschokt, maar niet meer dan wanneer het anderen betroffen had, anderen die eens, lang geleden, een onbelangrijk bijrolletje in haar leven speelden.

HANSJE BERGER, dát is de naam die haar uit het getypte rapport tegemoet is gesprongen, de naam die zij met drie dikke ballpointstrepen heeft onderlijnd. Hansje, Hugo’s dochter, Matthias’ kleindochter, twintig jaren jong.

Het meisje dat háár naam draagt, haar troetelnaampje van eens, bijna vergeten, dat duizend bitterzoete herinneringen in haar heeft opgewoeld.

Het meisje dat, misschien, haar reis naar Europa zin zal geven.

Gewend zichzelf in toom te houden, breidelt ze echter haar brandende nieuwsgierigheid en vraagt eerst naar de anderen.

En Wim Helderling vertelt.

Hij zet de heer Hugo J. Berger ten voeten uit voor haar neer, hem in enkele rake zinnen typerend: hoofdvertegenwoordiger van een grote conservenfabriek, compleet met embonpoint en dure sigaar, de hoed achter op zijn dikke hoofd geschoven.

Hij beschrijft in grote lijnen zijn huis: bankstel, kleurentelevisie, kamerbreed tapijt, autootje voor de deur – de entourage van de geslaagde, welvarende Nederlander.

Hij typeert mevrouw Justien Berger als een lief, hulpvaardig mens, dat er uitziet of ze geen andere zorgen heeft dan een niet-aanwezige slanke lijn.

De echtgenoten schijnen in goede harmonie te leven, zowel met elkaar als met hun omgeving.

De oudste zoon Mattieu, die in militaire dienst is, zoals zij in het rapport heeft kunnen lezen, schijnt een versierder te zijn, als Mrs. Simpson weet wat dat zeggen wil.

Desgevraagd legt hij het haar uit: haar achterneef brengt zijn vrije tijd bij voorkeur door met aardige meisjes, en dat zonder al te serieuze bedoelingen. Hij heeft de roep een vlotte vent te zijn, zij het een beetje over het paard getild. Een persoonlijke indruk kan hij in dit geval echter niet geven: Mattieu is het enige lid van de familie dat hij alleen van horen zeggen heeft leren kennen. De jongen was in het buitenland toen hij de omgeving onveilig maakte om zijn inlichtingen te vergaren, op militaire oefening in West-Duitsland om precies te zijn.

Wat de jongste zoon betreft, Freek, die is nog op de middelbare school, zoals zij inmiddels weet. Hij zit voor zijn eindexamen en heeft daarom weinig tijd voor zijn hobbies, roeien en zeilen, waarin hij schijnt uit te blinken. Hij is een echte sportjongen, fors en gespierd, met een aardig, open gezicht.

‘Wat het meisje betreft...’

Hier onderbreekt Hanna Simpson het relaas van haar overbuurman.

‘Het meisje bewaren we nog even,’ zegt ze.

Ze voelt binnen in zich een sterke tweespalt tussen de drang om te weten en de vrees in haar hooggespannen verwachtingen te worden teleurgesteld.

Maar wat verwacht zij dan, wat kán zij verwachten van iemand wier bestaan zij enkele uren tevoren nog niet bevroedde?

Verward vraagt zij het zich af.

Heeft zij zich in deze korte tijd reeds zózeer vastgebeten in de gedachte dat dat onbekende naamgenootje op de een of andere manier een nieuwe betekenis aan haar doelloos geworden leven zal kunnen geven? Dat zij in deze Hansje haar eigen jeugd zal weerzien, maar anders, gaver, zonder de hindernissen die voor haar eenmaal de weg naar het geluk op onoverkomelijke wijze bemoeilijkten?

Het is Hanna Simpson vreemd te moede in deze ogenblikken.

De omstandigheden hebben haar gemaakt tot wat ze is: een bijdehante, tamelijk dominerende vrouw, gewend de materiele dingen van het leven naar haar hand te zetten. Het schokt haar te onderkennen, dat diep in de energieke zakenvrouw ook nog steeds die andere leeft met haar droom van geluk, kwetsbaar als een bevend eindagskuiken: het hunkerende kind dat nooit in haar gestorven is.

In een onzinnig zoeken naar uitstel spéélt zij zichzelf, de evenwichtige vrouw-van-de-wereld, en luistert bijna bevreemd naar de eigen stem die met een bedriegelijke schijn van welwillende belangstelling informeert: ‘Kunt u me eerst niet eens vertellen hoe u het klaarspeelt ongemerkt al dit soort indrukken op te doen? Of is het inbreuk maken op een ambtsgeheim, u naar uw werkwijze te vragen?’

Wim Helderling lacht: ‘Eigenlijk wel.’

‘Voor officiële gegevens hebben wij een goede entree op de bureaus van de Burgerlijke Stand,’ praat hij dan, ‘dat levert weinig problemen op. Als je de weg weet, zijn er trouwens meer kanalen om iets over mensen te weten te komen.

Wat het ongemerkt observeren betreft, tja, dat is een

kwestie van feeling; een subtiel mengsel van tact en brutaliteit.'

Hij haalt een beetje hulpeloos de schouders op. 'Er zijn geen regels voor te geven. Iedere keer opnieuw moet je op je eigen inspiratie afgaan. Als u het leuk vindt, wil ik wel een tipje van de sluier voor u oplichten en u vertellen hoe ik bijvoorbeeld mevrouw Berger te zien en te spreken gekregen heb.'

'Ik luister,' zegt Hanna Simpson.

Hij krijgt er plezier in en grinnikt haar toe als een kwajongen die een streek gaat opbiechten: 'Toen ik eenmaal het huidige adres van de familie te pakken had, Nassauweg 38, ben ik in die straat met gezwinde spoed op zoek gegaan naar nummer 83, en heb de naam die daar op de deur stond terdege in mijn geheugen geprent. Dat was trouwens zo moeilijk niet. 'De Beerenbroek' heetten de ongelukkigen.'

Weer grinnikt hij.

'Vervolgens heb ik zonder blikken of blozen aangebeld bij nummer 38 en aan mevrouw Berger, die mij opendeed, heb ik beleefd gevraagd, met wat paperassen in mijn hand en met mijn meest argeloze intonatie en oogopslag, of daar misschien óók iemand woonde die De Beerenbroek heette.

'Nee', zei ze, 'hier woont niemand anders dan wij, en wij heten Berger. Er wonen wel De Beerenbroeks hier schuin tegenover. Nou ja, wel érg schuin, hoor!' en ze lachte hartelijk. 'Het is een van de laatste huizen van dat lange blok daar; kijkt u maar op de naambordjes.'

Ik bedankte haar en verzuimde niet, binnensmonds een beetje te mopperen op de collega die mij zogenaamd een verkeerd huisnummer had doorgegeven, met het gevolg dat ik haar voor niets had moeten lastigvallen.

Ondertussen had ik natuurlijk terdege mijn ogen de kost gegeven.

Ten slotte, alsof het mij tóen pas te binnen schoot, vroeg ik haar of ze me misschien nog even kon uitleggen waar ik de Zonnebloemlaan kon vinden, omdat ik ook daar bij iemand

wezen moest, en totaal onbekend was in haar woonplaats.

Ik had die laan van tevoren op een kaart uitgezocht, er wel voor zorgend dat het niet al te gemakkelijk uit te leggen viel.

En mijn opzet lukte boven verwachting, want de vrouw – ik zei u al dat ze aardig was – bedacht, nadat ze zich hopeeloos in haar eigen explicaties had verward, dat er nog een plattegrond van de stad in huis moest zijn. Als ik even binnen wilde komen, zou ze me daarop met plezier aanwijzen welke weg ik moest nemen.

Ik belichtte natuurlijk prompt mijn overgrote bescheidenheid, door er vurig tegen te protesteren dat zij zo veel moeite zou doen, maar even later stond ik dan toch in de kamer die ik u al eerder in grote lijnen beschreef. En terwijl mevrouw Berger eerst de plattegrond en daarna de Zonnebloemlaan opzocht, bekeek ik tersluiks de portretten van haar drie kinderen, die in gelid op de schoorsteenmantel stonden.

Ja, ik vond haar werkelijk een alleraardigste vrouw, Mrs. Simpson. Zij is de enige die ik in het hol van de leeuw opzocht, omdat ik dan meteen in de gelegenheid was u dat hol te beschrijven, als u me deze beeldspraak toestaat.

De anderen ben ik buitenshuis – zogenaamd toevallig – tegen het lijf gelopen. Het meisje bijvoorbeeld...'

'Als ze elkaar toevallig over die ontmoetingen verteld hebben, zal uw signalement nu wel verdacht geworden zijn bij de familie,' onderbreekt de oude dame hem opnieuw, 'of werkt u met valse baarden en snorren?'

Weer lacht de jonge Helderling.

'Ook daarvoor deinzen wij niet terug als het nodig is, mevrouw.'

Zij kijkt in zijn vergenoegde tronie en hij irriteert haar plotseling mateloos, eigenlijk om geen andere reden dan deze, dat hij jong is en vol zelfvertrouwen en nog een leven vóór zich heeft, terwijl zij – moe van innerlijke onzekerheid – zelfs twijfelen moet of de aalmoes die zij nog van het leven verlangt, haar wel gegund zal zijn.

In een onberedeneerde behoefte tot kwetsen misprijst ze

opeens zijn beroep: ‘En toch is het welbeschouwd een misse-lijk baantje, privédetective,’ poneert ze met een smalende ondertoon in haar stem. ‘Altijd onder valse voorwendsels je neus in andermans zaken te steken.’

De ogen van de ander verwijden zich even in verwondering, vóór hij terugslaat.

‘Inderdaad mevrouw,’ beaamt hij vlak, ‘maar zolang zich cliënten melden die het van hen verlangen, zullen er mensen gevonden worden die dit werk blijven doen.’

Secondenlang dagen hun blikken elkaar uit voor Hanna zover is dat ze ertoe komen kan bakzeil te halen.

‘U hebt gelijk,’ capituleert ze ten slotte, ‘ik had niet het recht dat te zeggen, na eerst geprofitteerd te hebben van de animo waarmee u uw werk verricht. Ik hoop dat u een oude vrouw een vlaag van onredelijke kribbigheid niet zult aanrekenen. Want ik blijf graag nog even goede maatjes met u.’

De jonge man tegenover haar merkt nu eerst op hoe bleek zij gaandeweg geworden is onder haar make-up, die meer en meer op een masker begint te lijken.

Hij beseft dat dit gesprek over haar familie in wezen veel meer voor de oude vrouw betekenen moet dan zij wil laten voorkomen, en dat zij zich slechts tot een vlotte conversatie-toon heeft opgeschroefd om te verhullen hoezeer zij emotioneel bij het onderwerp betrokken is.

Even rijpt er iets van deernis om zijn hart als hij de twee blauwgeaderde handjes ziet, nog het meest lijkend op de klauwtjes van een verkleumde vogel, die zij met onbewuste krampachtigheid om de tafelrand geklemd houdt.

‘Ik heb een heleboel fouten, Mrs. Simpson,’ zegt hij eindelijk, ‘maar haatdragend ben ik niet.’

Ze glimlacht verstrooid en reikt hem verzoenend een van die kleine, meelijwekkende handen.

‘Dat doet me plezier, meneer Helderling,’ zegt ze, van verder uitstel afziend, ‘en dan nu Hansje Berger, mijn naamgenote...’

HOOFDSTUK 2

Justien Berger maakt zich ongerust over haar dochter. Hansje heeft geen plezier meer in haar leven sinds die teleurstelling van vorig jaar, denkt ze voor de zoveelste maal; wat móeten we toch met haar? Hugo had ongelijk toen hij haar deze cursus opdroeg, maar aan de andere kant: het kind wist zelf geen enkel redelijk alternatief aan te dragen, en ze moest toch wat?

De moeder gaat de kamer van het meisje binnen om iets in haar kast te bergen. Ze kijkt naar de wanorde die er heerst.

Hansje is altijd met drie, vier dingen tegelijk bezig en strooit daarbij haar attributen met achteloze zwier om zich heen.

Automatisch raapt Justien een handwerk van de grond, en terwijl ze de teer-gele wol behoedzaam op het bolletje windt, bekijkt ze het piepkleine kledingstukje dat Hansje maakt voor het kindje van een vriendin.

Ze herinnert zich dat haar moeder vroeger zoiets besmettelijks altijd weglegde in een witte doek, maar bij Hansje zwerft het over de vloer.

Het is waarachtig geen wonder dat ze die dreun op haar hoofd kreeg, de vorige zomer, overlegt ze; als het erop aankomt, heeft ze het aan zichzelf te wijten. Maar toch was ze altijd zo'n lief, spontaan kind.

Ze verdient beter – haar fouten en gebreken ten spijt – dan een beroep te moeten leren dat haar tegenstaat.

In gedachten verloren beleeft ze weer hoe Hansje, vers van de middelbare school, aan haar verpleegstersopleiding begon, vol van een enthousiasme dat allengs bekoelde toen er standjes begonnen te vallen, conflicten met hoofdzusters geen zeld-

zaamheid meer waren, toen er berispingen werden uitgedeeld om blijven van onnauwkeurigheid, die niet getolereerd konden worden.

De patiënten mochten Hansje graag, en zij waren het die ervoor zorgden dat zij ondanks alles aardigheid bleef houden in haar werkring.

Maar na dat eerste jaar had de leiding van het ziekenhuis haar zonder omhaal van woorden geadviseerd van een voortzetting van haar opleiding af te zien. Ze was ongeschikt gebleken voor het veeleisende beroep van verpleegster omdat ze niet secuur was en totaal geen systeem had in haar werk, gebreken die door ijver en toewijding niet vielen goed te maken.

Het was hard aangekomen bij Hansje.

Haar hele kindertijd had ze de loopbaan van verpleegster als een vastomlijnd doel voor ogen gehad, en toen deze koude douche.

Beledigd, beschaamd en ongelukkig als ze was, had ze categorisch geweigerd er met iemand over te praten. Wekenlang ging ze nukkig, stil en in zichzelf gekeerd door het huis.

Tot Huug haar kort en goed had meegedeeld dat hij het op prijs zou stellen als ze na de vakantie een cursus voor secretaresse zou gaan volgen, omdat het hoog tijd voor haar werd om weer aan de slag te gaan.

‘Maar ik wil helemaal niet naar een kantoor!’ had ze opstandig gereageerd, de ogen donker van tegenzin, ‘dan word ik nog liever verkoopster of zoiets.’

‘Daar is geen sprake van!’ had Hugo getoornd, ‘denk je dat we je dáárvoor het lyceum hebben laten aflopen? Je hebt eerst je eigen keus mogen volgen en gedaan wat je zelf wilde, maar dat is je bij de handen afgebroken, en niet door ónze schuld; we hebben je vaak genoeg gewaarschuwd voor je slordigheid!’

‘Maar ik wil niet naar een kantoor!’

‘Jij doet wat ik je zeg, zeker zolang je in mijn huis woont en ik in je onderhoud voorzie.’

‘Als u zó praat, woon ik hier geen dag langer dan nodig is!’

Hansje was woedend bij hem vandaan gelopen en even later had ze bij haar moeder haar nood geklaagd.

‘Ik wou dat ik op kamers kon gaan wonen,’ zei ze heftig, ‘en liever vandaag dan morgen! Dat autoritaire gedrag van pa, bah, ik spuug erop!’

‘Het is voor hem ook een teleurstelling geweest, kind, dat het misliep met je opleiding. Hij wil zo graag trots op jullie zijn!’

‘Om zijn eigen ijdelheid te strelen, ja. En nu moet ik straks carrière gaan maken op zo’n bloedeloos kantoor. Waarom gunt hij me niet de tijd om iets te bedenken wat ik wél leuk vind?’

‘Probéér het nu maar,’ had Justien gesust, zoals ze in haar nooit verslappende zorg om Hugo’s bloeddruk altijd álle ruzietjes en misverstanden probeerde te sussen. ‘Het is immers nooit weg wat je daar leert. Bovendien, als je volgend jaar een goed salaris kunt verdienen, heb je veel meer kans om zelfstandig te worden en op kamers te gaan wonen dan wanneer je nu uit balsturigheid een of ander slecht betaald baantje neemt waarvan je jezelf onmogelijk kunt bedruipen.’

Het was een logica waar Hansje geen verweer tegen had. Tenslotte heeft zij zich geschikt.

Al meer dan een halfjaar gaat ze iedere dag met de tram naar het instituut aan de andere kant van de stad, waar de secretaresse-cursus gegeven wordt. Ze leert typen, stenograferen en handelscorrespondentie in diverse moderne talen, maar er is niets waarin ze uitblinkt, en bij haar cursusgenootjes vindt ze kennelijk geen aansluiting. Ze sloft maar zo’n beetje de dagen en de weken door, zonder enige animo, en sluit zich bij voorkeur urenlang op in haar kamer, om daar – vaak op onbeholpen wijze – haar creativiteit uit te leven met lapjes, wol, klei en tekenstift, en uitentreuren haar favoriete platen te draaien.

Een enkele maal is er echter een korte periode, een weekend, een dag, een avond, waarop de oude spontane Hansje weer even doorbreekt.

Dan herademt de moeder, die zelf van nature vrolijk is en weinig zwaartillend, en die het liefst voor alle donkere wolken aan haar gezichtseinder de ogen zou dichtknijpen.

Staande in die rommelige, met zonlicht volgestroomde kamer, verliest zij zich geheel in haar gedachten over Hansje, onkundig van het feit dat haar dochter juist nu een van die zeldzame opelevingen heeft, maar veel bewuster dan voorheen, en dat zij blijer en veerkrachtiger de weg naar de tramhalte loopt dan ze sinds maanden heeft gedaan.

Naar buiten stappend na een haastig genuttigd ontbijt heeft ze opeens de lente geproefd in de lucht. Ze stond abrupt stil met de morgenzon recht in haar opgeheven gezicht, en met het bevrijdende gevoel of ergens tussen haar en de horizon een donker scherm werd opgetrokken.

Ze heeft haar lichaam gestrekt en diep ademgehaald, zich plotseling met verwonderde blijdschap realiserend dat in haar bestaan niets bedorven was wat niet via eigen wil en inzet op de een of andere manier te herstellen viel; dat een of twee verloren jaren (en waren ze wel verloren?) maar zo weinig uitmaakten op haar leeftijd, en dat er nog tal van wegen voor haar moesten openliggen, als zij er maar naar wilde zoeken. Nu loopt ze de bekende straten door en bekijkt terloops het eigen silhouet in een etalageruit.

Daar gaat Hansje Berger, denkt ze verbaasd en spotziek, die tut die de hele winter heeft lopen slaapwandelen – zóu je haar niet...?

Eenmaal in de garderobe van het instituut kijkt ze met ontwende aandacht naar haar spiegelbeeld. Ze ziet een meisje van dertien-in-een-dozijn, met sluike donkerblonde haar dat juist tot op haar schouders valt, met gangbare grijsblauwe ogen en een tamelijk bleke huid. Alleen haar mond is aardig, tenminste wanneer ze zich amuseert, zoals nu, want haar lippen stulpen zich dan als vanzelf in een licht-spottende, wat geheimzinnige glimlach.

Ze herinnert zich hoe haar eens gezegd werd dat die verrassende manier van glimlachen haar van een doodgewoon

meisje ineens tot een persoonlijkheid maakte.

Maar wanneer lacht ze eigenlijk nog? Niet al te dikwijls.

Ze beseft geërgerd dat ze haar wapens heeft laten roesten, en tijdens de lessen dwaalt haar aandacht meermalen weg naar de klemmende vraag wat ze met haar nieuwverworven inzicht kan uitrichten. Het is duidelijk dat de wissels óm moeten, maar het duurt nog dagen voor zij het er met zichzelf over eens is op welke wijze dat gebeuren kan, en of ze werkelijk bereid en in staat is de vereiste inspanning daarvoor op te brengen. Toch voelt ze zich, alleen al door haar positievere benadering van de dingen, een ander mens.

Op een van deze dagen gaat ze in de middagpauze een kop koffie drinken in het cafeetje schuin tegenover het instituut, het gebruikelijke toevluchtsoord voor de cursisten tijdens hun vrije uren.

Ze heeft nog wat aan haar huiswerk te doen en steekt de straat over met een leerboek in haar hand, een vinger tussen de bladzijden geklemd op de plaats waar ze gebleven is.

Over haar schouder, aan een lange, leren band, hangt achtereeloo haar tas, de klep open, zodat de blonde jongen die vlak achter haar de deur van het café binnenschuift, de inhoud ervan als het ware voor het grijpen heeft.

Hij tikt haar dan ook kameraadschappelijk op de vingers.

‘Dichtdoen, meisje,’ waarschuwt hij, ‘je vraágt zo om diefstal.’

Hansje kleurt.

‘Bedankt voor de tip,’ zegt ze verward, op het gevoel af de klep van de tas dichtslaand, omdat haar ogen tegen wil en dank worden vastgehouden door de onderzoekende blik van die vreemde.

‘Weet je nu wel zeker dat ik je portemonnee inmiddels niet in mijn zak heb?’ informeert hij plagend.

Zij kleurt nog iets dieper.

‘Nee,’ bekennt ze, ‘maar ik betwijfel of je in dat geval de aandacht op je zou hebben gevestigd door met goede raad te strooien. Ik waag het er dus maar op.’

Ze trekt een stoel onder een tafeltje vandaan, neemt haar vinger uit het boek en legt het open neer; dan laat ze de tas van haar schouder glijden.

De ander neemt de stoel tegenover de hare en vraagt: ‘Mag ik?’

‘Waarom níet?’ doet Hansje onverschillig, ‘maar verwacht geen conversatie: ik moet nog leren.’

‘Misschien kan ik je overhoren,’ oppert hij.

Zij lacht een klein, spottend glimlachje: ‘Hè ja!’

Wim Helderling, die er al gauw achter was dat het meisje dat hij zocht lessen volgde aan een bekend onderwijsinstituut, heeft de deur van het bewuste gebouw al geruime tijd in de gaten gehouden voor zij naar buiten stapte. Diverse meisjes heeft hij laten lopen zonder ze een tweede blik waardig te keuren, om ten slotte dit meisje te volgen.

Hij meende haar herkend te hebben van de foto op haar moeders schoorsteenmantel, maar dat speciale, charmant-spottende trekje om haar mond overtuigt hem nu wel geheel van haar juiste identiteit, omdat het hem op verbluffende wijze herinnert aan de opmerkelijke glimlach van de oude Mrs. Simpson. Het kan niet anders: die twee moeten familie zijn. Het zal zijn opdrachtgeefster ongetwijfeld plezier doen van hem te horen dat haar achternichteje althans één ding met haar gemeen heeft.

Hansje heeft koffie besteld en hij volgt haar voorbeeld.

Hij ziet toe hoe ze met een ontstemd gezicht in haar kopje roert, en ondanks het feit dat ze bij voorbaat een gesprek heeft afgewezen, waagt hij het te vragen: ‘Een beetje boos? Toch niet op mij?’

Hansje, die zich heimelijk ergerde omdat zelfs een wildvreemde haar op een slordigheid betrappen moest – en nog wel nu zij juist begonnen was zichzelf in dit opzicht met strafte hand op te voeden – slaat langzaam haar ogen naar hem op en ontkent wat stroef: ‘Op jou? Welnee. Ik ken je niet eens.’

Ze kijkt weer in haar boek, maar hij haakt nog niet af.

‘Ik ken jou ook niet, maar toch kom je me verschrikkelijk bekend voor. Ik vraag me af: woon je soms op de Nassauweg?’

‘Inderdaad. Ben je in die buurt bekend?’

‘Nee, dat niet. Maar iemand was mij daar van de week behulpzaam bij het vinden van een adres, een mevrouw Berger, en ik moet me al sterk vergissen als het niet jouw foto was die bij haar in de huiskamer stond.’

‘Mijn moeder! Als dat niet toevallig is!’ stelt Hansje vast.

‘Je moet anders een uitstekend geheugen voor gezichten hebben,’ voegt ze eraan toe, weer met dat even-spottende glimlachje.

‘Dat moet ik zeker,’ erkent hij, ‘het is zelfs een absolute voorwaarde in mijn beroep.’

‘Wat doe je dan wel?’

‘Ik werk op een detectivebureau.’

Er springt nu iets van echte belangstelling in haar blik.

‘Dat lijkt me interessant werk,’ zegt ze, en schertsenderwijs: ‘Als je bijgeval over enkele maanden een secretaresse nodig mocht hebben...’

Hij pakt het boek over de secretariaatspraktijk dat voor haar ligt en kijkt naar de titel op de band.

‘Je bent aangenomen,’ zegt hij met veel aplomb, en nu lachen ze allebei voluit. ‘Zeg dat vooral niet te vlug,’ bezweert Hansje, ‘ik ben er namelijk nog helemaal niet van overtuigd of ik wel slagen zal.’

‘Doe je die cursus niet met plezier?’ peilt hij, en als ze ontkenkend het hoofd schudt. ‘Maar waarom volg je hem dan?’

Er is gaandeweg wel zo veel vertrouwelijkheid tussen hen gegroeid, dat zij eerlijk bekent: ‘Pressie van pa. Ik ben verleden jaar mislukt als leerling-verpleegster, weet je. Gebrek aan accuratesse, zeiden ze, en ze hadden gelijk. Daarom keek ik straks ook boos, omdat ik wéér eens op een slordigheid betrappt moest worden, terwijl ik juist besloten had mijn leven te beteren.’

‘Ik zal het aan niemand vertellen,’ belooft hij. ‘Hand erop.’

Wil je een sigaret?’

‘Welja.’

Terwijl ze roken en hun koffie drinken, kijkt Hansje weer in haar boek, maar slechts met een half oog, want ze ziet kans tegelijkertijd te registreren dat de jongeman met wie ze op zulk een ongedwongen manier in contact kwam een roestbruin cordpak draagt met een zwarte coltrui, en dat hij de blauwste ogen heeft die ze ooit bij een volwassene zag.

Als ze merkt dat hij ook haar observeert, maar openlijker, wordt ze opnieuw verlegen en wat abrupt staat ze op.

‘Nou, Sherlock Holmes,’ zegt ze, zich opschroevend tot een zekere bravour, ‘ik moet weer eens gaan. Bedankt voor de sigaret en je gezelschap.’

Ook Wim Helderling komt overeind.

‘Waarom noem je me zo?’ vorst hij.

‘Dat ligt toch nogal voor de hand,’ zegt ze rap, ‘omdat ik wél je beroep, maar niet je naam ken.’

‘Ik heet Wim,’ onthult hij.

Hansje trekt even haar neus op.

‘Ik vind Sherlock veel leuker,’ plaagt zij op haar beurt, en over haar schouder, de deurknop al in haar hand: ‘Je houdt dat baantje dus echt wel voor me open tot ik afgestudeerd ben, hè?’

‘Je hebt dat toch niet serieus genomen?’ schrikt hij. ‘Tussen ons gezegd, Hansje, ik ben nog lang niet in een positie om op mijn eigen houtje personeel te kunnen aannemen.’

Om deze trouwhartige eerlijkheid mag zij hem opeens ontzettend graag. Maar dan dringt het met een schokje tot haar door, dat hij haar bij haar roepnaam genoemd heeft. Ze vraagt zich af hoe hij die te weten kwam.

Wantrouwend kijkt ze naar hem op; hij is een stuk groter dan zij.

‘Je zei Hansje,’ zegt ze beschuldigend. ‘Weten detectives alles?’

Hij beseft zijn mond voorbijgepraat te hebben, maar hij heeft voldoende savoir-vivre om zich eruit te redden.

‘Bijna alles,’ bevestigt hij met een uitgestreken gezicht, zich intussen herinnerend dat hij ergens – waar ook weer? – vluchtig haar naam moet hebben gelezen, hoewel hij toen via zijn nasporingen allang wist dat ze Hansje genoemd werd. Juist op tijd valt het hem in, en hij vervolgt met een schijn van achteloosheid: ‘Maar sommige dingen lezen ze gewoon op de binnenklep van iemands schoudertas.’

‘O, verroest!’ wenst Hansje spontaan. ‘Jij bent me veel te uitgekookt! Ik ga!’

Ze sluit vlug de deur achter zich en steekt op een holletje de straat over.

Pas op de stoep van het instituut kijkt ze even achterom en ziet in een flits zijn opgestoken hand achter een van de ramen van het café.

Eenmaal in de lesruimte, slaat ze de klep van haar tas open en kijkt lang en met groeiende verwondering neer op de letters die ze daar zelf eenmaal intekende en die ze sinds lang niet meer met bewuste blikken bekeek.

Ze bezorgen haar een vreemde sensatie.

Want behalve haar achternaam staat er niets te lezen dan haar initialen, de twee J’s van Johanna en Justine, haar beide voornamen.

Géén Hansje, nergens, al zou ze de tas binnenstebuiten keren. Het blijft een raadsel voor haar, een levensgroot vraagteken in haar brein, waar haar gedachten de eerstvolgende achtenveertig uren met geen mogelijkheid omheen schijnen te kunnen.

Na veertig jaar in Amerika te hebben gewoond, keert Hanna Simpson terug naar Nederland. Ze gaat op zoek naar haar familie, die ze nog nooit heeft gezien. Vooral haar neef en zijn gezin veroveren al snel een belangrijke plaats in haar leven. Samen met de twintigjarige dochter en naamgenote Hansje keert Hanna terug naar de plek waar ze veertig jaar geleden gelukkig was en krijgt ze de kans om haar geluk opnieuw te beleven.

Jos van Manen Pieters verwierf de grootste bekendheid met haar *Tuinfluter trilogie*. Daarnaast heeft ze talloze andere mooie familieromans geschreven, waarin ze gevoelige onderwerpen niet schuwt.

Z&K

ISBN 9789020534573 NUR 344

9 789020 534573 >

www.uitgeverijzomerinkeuning.nl